

De kosten van borging

Auteur(s):

Reitsma, A.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4326, pagina 733, 28 september 2001

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Het idee van een bombardement op Afghanistan, als vergelding voor de terroristische aanval op het WTC en het Pentagon, is al weer grotendeels verlaten. Daarmee is ook mijn ergste boosheid over de vorm van repercussie deels verdwenen. Maar de geuite dreiging en haar gevolgen, blijven een gotspe. Alleen al de honderdduizenden vluchtelingen maken het voor mij lastig in te zien hoe het Westen in deze operatie haar zelfuitgeroepen waarden kan beschermen zonder aan diezelfde waarden volstrekt voorbij te gaan. Rechtvaardigheid, eerlijke rechtsgang, respect voor de noden van anderen: dat zijn allemaal zaken die het Westen, naar ik meende, voorstond. Wanneer de onschuldige burgers van Afghanistan of welke natie dan ook het levende schild rond ons waardenstelsel gaan vormen, wordt al deze waarden geweld aangedaan.

Dit blad is de plek niet om hier lang op door te gaan. Als economen kunnen we hoogstens redeneren in termen van verwachte opbrengsten en kosten. En zijn de eerder en meer recent voorgenomen acties in dat licht wél te verdedigen?

Burgers mogen verwachten dat hun overheid de collectieve middelen efficiënt inzet om collectieve goederen tot stand te brengen. Veiligheid is zo'n collectief goed. Daarbij gaat het om vrijwaring van geweld op individueel niveau, oorlogen en terrorisme en om het bieden van stabiele voorwaarden waarin burgers niet door onzekerheid worden beheerst. Afschrikking van terreurdaden kan daarvan een onderdeel vormen. Maar vormt een bombardement of een andere actie een effectieve manier om terreur in het vervolg af te schrikken? En wordt de veiligheid op iets langere termijn erdoor gediend?

Ten eerste de afschrikking. Om herhaling te voorkomen moeten de plegers van terreurdaden het risico op een straf lopen. Wanneer echter de repercussie volgens het huidige scenario (een lang aangehouden dreiging met bombarderen, nu vervangen door het voornemen tot het opruimen van de Talibaan en terroristische kampen) wordt volvoerd, is de kans dat de daders zélf (zo het al een groep met en rond Bin Laden is) door zo'n actie getroffen worden, zeer klein. Het ligt het niet voor de hand dat zij gelaten de aanval of hun uitlevering zullen afwachten. Ook de effectiviteit van het opruimen van terroristenkampen is twijfelachtig. Zoals onlangs op de televisie werd gesteld, zijn de terroristische acties uiteindelijk gepleegd door buiten Afghanistan gevestigde vertakkingen van het netwerk. Het bestoken van opleidingskampen van mogelijke terroristen, kan op zich niet zoveel kwaad, maar is dan evenmin een effectief middel om de veiligheid te garanderen.

Maar het meest twijfelachtige is toch of de voorgenomen acties bij zullen dragen aan de stabiliteit en veiligheid op langere termijn. De koppeling die wordt gelegd tussen de aanslag en een religieus motief, bergt het levensgrote gevaar in zich van het uitvergroten van onderbuikgevoelens aangaande de Islam, en van een tweedeling tussen Oost en West: de 'christenen' tegen de 'moslims'. Het feit dat een aantal islamitische landen, naar hun zeggen wantrouwig doordat Amerika na de Golfoorlog zijn beloften niet na kwam¹, voornamelijk niet mee wil doen in een blok tegen terrorisme, is een andere mogelijke bron van groeiende tegenstellingen tussen Oost en West. Door acties in één van de landen van de islamitische wereld, wordt die tegenstelling mogelijk versterkt. Dat vergroot niet alleen de kans op destabilisatie, ik vrees dat het ook de kans op terrorisme tegen de deelnemers aan de acties vergroot. Aldus is de verwachte opbrengst van deze vorm van het waarborgen van veiligheid mijns inziens negatief. De voorgenomen inzet van middelen brengt de burgers van landen die bij die inzet van die middelen betrokken zijn, dan geen grotere veiligheid.

Met name voor hen die meer direct bij de slachtoffers in de VS betrokken zijn, kan naast het garanderen van veiligheid, ook wraak een rol spelen. Ik hou voor mogelijk dat wraak op korte termijn nuts-, en daarmee welvaartsverhogend is. Een wijze overheid weegt deze opbrengsten in het belang van haar burgers echter af tegen de zojuist genoemde kosten. Ik durf niet te zeggen of dat de uitkomst verandert.

Rest de vraag wat er dan gedaan zou moeten worden om veiligheid te borgen. Dat hangt mijns inziens sterk samen met de vraag waar dit terrorisme tegen de VS vandaan komt. Heeft het, zoals wel gesteld, vooral een religieuze achtergrond? Of is het vooral een - wellicht door religieuze rechtvaardiging geschraagde - onvrede over, bijvoorbeeld, herhaalde bombardementen op Irak, en de rol van de VS op het wereldtoneel? Zo'n onvrede mag geen rechtvaardiging voor terrorisme vormen. Maar deze verklaringsgrond dwingt wel om de eigen rol op zijn uitwerking te bezien. Het gaat er daarbij vooral om de rol van het Westen, die vaak begrepen kan worden in het op korte termijn borgen van eigen waarden of soms economische belangen, te herijken in het licht van stabiliteit op langere termijn. Zo'n herijking brengt kosten met zich mee (afnemende invloed, gevoelens van onveiligheid, onzekerheid over de economische positie). Toch geef ik daaraan de voorkeur boven een weinig effectieve ingreep die de kosten van borging op dit moment vooral bij onschuldige burgers buiten de deur van het Westen legt

1 In de Golfoorlog kon een pact gevormd worden met een groot aantal Arabische landen, onder de toezegging dat de VS bij zouden dragen aan oplossing van het conflict tussen Israël en de Palestijnen. Met de aanvankelijke terugtrekking van Bush als actief bemiddelaar tussen die partijen, schonden de VS deze 'contractafpraak'.